

STUDII DE FINLANDEZĂ LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

Studiile de limbă, literatură și cultură finlandeză sunt legate, în filologia maghiară, de originea comună a celor două limbi, de familia limbilor fino - ugrice sau a limbilor uralice, în terminologia actuală. Chiar unul dintre întemeietorii metodei comparativ - istorice și pe plan mondial, Sámuel Gyarmathi (1751 - 1830) s-a născut în Cluj și este înmormântat în cimitirul acestui oraș. Studiul lui de bază : *Affinitas linguae Hungaricae cum linguis fennicae originis grammatica demonstrata*, a apărut la Göttingen în anul 1799.

În cadrul universității moderne din Cluj, care și-a deschis porțile în anul 1872, finlandeza a rămas consecvent un obiect de studiu important în contextul lingvisticii comparate. La sfârșitul secolului trecut a funcționat ca profesor József Szimyei (1857 - 1943), care din anul 1893 a fost numit șeful catedrei de lingvistică fino-ugrică de la Universitatea din Budapesta, urmat de Ignác Halász (1855 - 1901). Amândoi au realizat numeroase traduceri din literatura finlandeză, au redactat dicționare, Halász a devenit și un specialist recunoscut în lapologie. A mai predat limba finlandeză și orientalistul Gábor Bálint, un cunoscut poliglot, profesor de altaistică între anii 1893 - 1912. În perioada 1914 - 1920 disciplina a fost reprezentată de celebrul lingvist Zoltán Gombocz (1877 - 1935).

După 1920, aceste discipline și specializări au dispărut din structura universității. La Gimnaziul Reformat din Cluj prof. Bálint Csűry a avut preocupări serioase de lingvistică și a avut relații cu cercuri științifice din Finlanda. Prof. Csűry, din 1931, a fost chemat profesor la Universitatea din Debrecen.

Din 1940 a mai funcționat câțiva ani profesorul Gedeon Mészöly, urmat de doamna Magdolna Sz. Kispál. După reforma învățământului, limba finlandeză a devenit o disciplină strict auxiliară, deși obligatorie, neurmărindu-se învățarea limbii, ci numai cunoașterea trăsăturilor dominante, convergente cu celelalte limbi fino - ugrice. În acest sens a fost predată de

prof. Gyula Márton și - paralel cu lingvistica comparată - de conf. Márta Vámszer și de Piroska B. Gergely. Chiar și în aceste condiții, unul dintre absolvenții facultății, Kálmán Nagy (1939 - 1971) s-a format ca un specialist bine cunoscut al literaturii finlandeze și a realizat a patra traducere completă (singura cu adevărat modernă) a Kalevalei, editată prima dată la București (1972), pe urmă și la Budapesta în mai multe ediții. A făcut și alte traduceri. În studiul epicii eroice fino - ugrice a publicat studii însemnate István Pál Demény (a scris și o teză de doctorat publicată). Tot din această generație face parte Ádám Szabó T. , fost student al facultății noastre, stabilit un timp în Finlanda, revenit ulterior la Universitatea din Budapesta (decedat în 1995).

În cadrul facultății noastre se poate consemna o nouă perioadă a studiilor fennice din anul 1975 când s-a înființat - pe baza acordului interguvernamental - Lectoratul de limbă finlandeză la Catedra de limbă și literatură maghiară. Lectorii s-au succedat de atunci din patru în patru ani în următoarea ordine : Irmeli Kniiivilä, Minna Savela, Anja Haaparanta, Eira Penttinen. În prezent Sanna Lähde funcționează în calitate de lector.

În ultimele două decenii au devenit posibile - tot în cadrul acordului interguvernamental, în primul rând - participările la cursurile de vară, la studii de specializare de lungă durată. A crescut numărul specialiștilor în lingvistică și literatura finlandeză, în generația cea mai tânără avem un specialist în limba laponă (Johanna Domokos). Lector Sándor Szilágyi N. anterior a predat limba finlandeză la Universitatea din București. Ca urmare a acestor acumulări profesionale și a schimbărilor în viața politică și cea universitară, în 1992 am inițiat ridicarea statutului studiilor fennice la nivelul unei secții de specializare B. De atunci finlandeza poate fi studiată ca secție B de oricare dintre studenții de la litere. Chiar înaintea înființării acestei secții am avut și studenți români foarte interesați, ulterior bine formați în limba și literatura finlandeză, Ioana Bot și Adriana Stângă de exemplu, care au numeroase traduceri publicate. Printre actualele cadre didactice se numără și asistent Enikő Bodrogi, care a beneficiat și ea de stagii de specializare în Finlanda. În acest an, 1996, a fost o premieră pe țară faptul că a absolvit prima promoție de la secția finlandeză B (14 absolvenți), eveniment onorat și prin prezența ambasadorului Finlandei la examenul de licență.

Prof. dr. János PÉNTEK
Catedra de Limbă și cultură maghiară
Universitatea Babeș - Bolyai Cluj

SPECTATORII ROMÂNI ȘI CINEMATOGRAFIA NORDICĂ

După aproape un deceniu de ruptură în continuitatea urmăririi evoluției fenomenului cinematografic, publicul român este acum suprasolicitat de oferte diverse și tentante, în primul rând ca spectacol de acțiune. În sălile de cinematograf rulează filmele premiate sau candidate la obținerea Premiului OSCAR și marile succese comerciale recente, iar pe micile ecrane, televiziunile private și rețelele de cablu aduc vedetele direct în locuințele noastre. Și, totuși, cinefilii au întâmpinat cu entuziasmul cuvenit *Festivalul filmului nordic*, desfășurat la București între 27 octombrie și 4 noiembrie 1995.

Familiarizați, prin intermediul Cinematecii, cu numele de referință din istoria cinematografiilor scandinave și, datorită televiziunii naționale, cu valori recente ale filmului nordic: *Europa*, regia *Lars von Trier*. *Zbucium și strigăte*, regia *Bille August*, și *Sophie*, regia *Liv Ullman*, spectatorii bucureșteni au descoperit la Festivalul din toamna trecută particularitățile de mentalitate și spiritualitate ale creatorilor din cele patru țări prezente la această manifestare: Danemarca, Finlanda, Norvegia și Suedia.

Desigur, evenimentul cel mai așteptat a fost posibilitatea de a vedea *Pelle cuceritorul*, filmul cu care *Bille August* s-a impus prima oară în importanta competiție internațională de la Cannes.

Zguduitor prin dramatismul situațiilor și fascinant prin poezia atitudinilor umane, *Pelle cuceritorul* a fost în același timp un prilej de bucurie estetică și un moment de profundă meditație asupra puterii omenești de a înfrânge vitregiile vieții și nemernicia unora dintre semeni. Filmul ne-a subjugat prin capacitatea regizorului de a transfigura realitățile crude în emoții pure, ca și prin inepuizabilul recital actoricesc susținut de un monstru sacru, *Max von Sydow*, pentru care micuțul *Pelle Hvenengard* s-a dovedit un partener redutabil.

Celălalt film danez prezentat în acest context, *Băieții din St. Petri*, abordează tinerețea sufletească prin vârsta care îi e proprie. Regizorul *Soren Kragh Jacobsen* și-a valorificat experiența dobândită în televiziune și ca autor de imagine, reușind să-și comunice gândurile legate de prețul cuceririi libertății prin intermediul unor interpreți neprofesioniști.

Cele două producții finlandeze: *Moștenirea*, în regia lui *Pekka Parikka*, și *Mai presus de lege*, regia *Ville Mäkelä*, au evidențiat preocuparea societății pentru armonizarea dreptății în plan moral cu cea așteptată din partea Justiției. Concluzia ambelor filme - deosebite prin ambianța vieții și condiția personajelor mai mult decât prin factura stilistică - pledează pentru rigoarea moralității individuale a fiecărui cetățean, pentru evitarea situațiilor grave și a hotărârilor judiciare nedrepte.

Din Norvegia, am putut surprinde interesul pentru reevaluarea propriei vieți la vârsta bilanțurilor, evidențiindu-se și intenția de a evita experiențele dureroase pentru generațiile următoare. În *Dincolo de cer*, regia *Berit Nesheim*, relația dintre o fetiță și o fostă profesoară, amândouă dezagreabile, producea miracolul deschiderii sufletești și, prin aceasta, promisiunea împlinirii lipsurilor care au dus la însingurare. Filmul lui *Martin Asphaug*, *Prea puțin timp*, pune direct problema culpabilității majore din care a rezultat pierderea unei vieți și povara conștiinței vinovate.

Cinematografia suedeză, ale cărei tradiții sunt bine cunoscute, a ales să fie reprezentată de două filme care aprofundează problemele aspirațiilor neînfăptuite între partenerii de viață. *Înșelător ca apa* e realizat de un regizor familiarizat cu teatrul, *Hans Alfredson*, care abordase anterior doar comedia cinematografică. Propunându-și să dezvăluie consecințele geloziei, el reușește să găsească sâmburele dramatic al cauzelor interioare care determină acest sentiment. *Femei pe acoperiș*, în regia lui *Carl - Gustaf Nykvist*, fiul celebrului operator *Sven Nykvist*, caută remedii pentru vindecarea unei alte ipostaze a neîmplinirii așteptărilor pe care fiecare le are față de cei apropiați : însingurarea. Atras de efectele plastice, *Carl - Gustaf Nykvist* pare să atribuie imaginației un rol hotărâtor, pentru echilibrul dintre voința sorții și obținerea unor satisfacții sufletești.

Aceste opt filme ne-au oferit ocazia de a sesiza nuanțele de atmosferă și ton care compun diversitatea paletelor cromatice a sensibilității în lumea nordului.

Sperăm ca și pe viitor producțiile audio - vizuale ale acestor țări să fie accesibile pe micile și marile ecrane din România.

În 1996, Televiziunea Română a prezentat un ciclu de cinci filme din creația lui *Ingmar Bergman* și, în luna iunie, a avut loc întâlnirea telespectatorilor cu cel de al doilea film al lui *Bille August* laureat cu „*Palme d'or*”, *Cele mai bune intenții*. Fie aceste inițiative și altele de acest fel, precum recentul Festival de Film European un fructuos prilej de îmbogățire a experienței spirituale.

Dr. Anca GEORGESCU
redactor film - Televiziunea Română

KNUT HAMSUN în limba română

Editura Univers și-a propus ca una dintre seriile sale de autor să fie dedicate scriitorului norvegian *Knut Hamsun* (1859-1952), laureat al Premiului Nobel în anul 1920.

Astfel, au apărut, în seria amintită, în anii 1995 și 1996, trei dintre cele mai cunoscute romane ale lui *Knut Hamsun* : **Foamea**, publicat în 1890, **Pan**, apărut în 1894 și **Victoria**, publicat în 1898.

Cititorii români așteaptă cu nerăbdare completarea seriei, având în vedere, mai ales, activitatea literară deosebit de bogată a marelui norvegian. Romane precum **Mistere**, **Harul pământului** sau trilogia dramatică **La porțile împărăției**, ca și nuvelele, schițele și poeziile scrise de *Knut Hamsun* sunt așteptate cu viu interes în traducere românească, cu atât mai mult cu cât autorul lor este considerat, alături de compatriotul său, pictorul *Edvard Munch* și de scriitorul suedez *August Strindberg*, unul dintre reformatorii artei europene.

Bucurându-se de o mare audiență în Scandinavia, dar și în Germania, acești artiști vor contribui la cristalizarea și afirmarea expresionismului. De aceea, cea mai bună ilustrare plastică a groazei de care este cuprins personajul principal din **Foamea** de *Knut Hamsun* este chiar **Strigătul** lui *Edvard Munch*.

Romanul **Pan** impresionează prin sensibilitatea omului nordic în fața frumuseții și armoniei universului. Eroii trăiesc într-o totală comuniune cu natura, integrându-se firesc ritmurilor cosmice.

Alături de poemele dedicate naturii, trebuie amintite, ca o culme a artei lui *Hamsun*, imnurile de laudă aduse Creatorului, care amintesc forța și solemnitatea psalmilor biblici. Iată doar unul : „*Mulțumesc din suflet pentru noaptea plină de singurătate, pentru munți, pentru susurul mării, care mi se întipărește în inimă. Aduc vii mulțumiri pentru viața care mi-a fost dăruită, pentru faptul că respir, pentru favoarea că trăiesc... Ascultați, așadar ; la apus, ca și la răsărit, pretutindeni este prezent Dumnezeu cel veșnic! Această liniște care îmi murmură în urechi este clocotul sângelui creației universale, este Dumnezeu care întretese firele acestei lumi cu propria mea ființă.*”

Traducătorul celor trei romane apărute până acum din seria *Knut Hamsun*, cel care a reușit atât de bine să redea spiritul omului nordic, printr-o profundă cunoaștere a limbilor și a culturii nordice, este *Valeriu Munteanu*. Îi mulțumim pentru acest minunat dar.

(*România literară*, Nr. 34, 1996)

ANIVERSĂRI

EMIL CIORAN 85 de ani de la naștere

E bine să vorbim și să scriem, astăzi, cât mai mult despre reprezentanții de seamă ai intelectualității românești dintre cele două războaie mondiale. Ei au reușit, cu adevărat, să intre în dialog cu Europa și să înscrie contribuția unui popor vitregit de soartă în constelația culturii universale.

La început de secol, literatura europeană - arta, în general, - a reușit să reinstrumenteze multe din cele ce i-au fost interzise ori păreau a-i fi contraindicate : prozaitatea, urâtul, grotescul, absurdul. A căutat elemente noi, numindu-le, uneori, *antivalori* și le-a ridicat la rang de *valoare inedită*. Surprizele acestor căutări au continuat și ajung, uneori, la paradoxuri. Totuși, se poate afirma, fără posibilitate de a greși, că prima jumătate a secolului al XX-lea a înregistrat, în literatură, muzică, pictură, ca și în filozofie, lucrări de o calitate extraordinară.

Scriitorii români care au deschis calea spre Europa reprezintă direcția „modernistă“ și „avangardistă“ a literaturii românești : Eugen Lovinescu, Camil Petrescu, Ion Barbu, Liviu Rebreanu, Tristan Tzara, Ion Vinea etc. Dar au mai existat și Constantin Brâncuși, George Enescu, Panait Istrati, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Petru Comarnescu, Vintilă Horia, H. H. Stahl, Radu Gyr, Aron Cotruș, Nichifor Crainic, Emil Cioran, Vasile Voiculescu, Horia Stamatu, Petre Țuțea, Sergiu Celibidache și încă mulți alții. Ei sunt marii artiști români din generația interbelică ce au menținut la cote maxime reputația țării în lume, îndurând, cu stoicism, suferința exilului - și devenind, fiecare, câte un Rege-fără-de-Țară - sau suportând suferința din închisorile comuniste.

Etichetați, ani de-a rândul, drept „transfugi“, ei au reușit să păstreze neîntinat, în ochii opiniei publice internaționale, numele României. Dacă însuși cuvântul **România** desemnează astăzi și o realitate pozitivă pentru intelectualii din lumea întreagă, aceasta o datorăm mai ales aceluia care, decenii de-a rândul, au știut să construiască, departe de țara lor, o Românie ideală și opusă - prin totul - tristei României concrete.¹⁾ Acești mari oameni de cultură și de suflet, ca și opera lor, au fost zeci de ani „puși la index“, au fost

interziși sau ignorați în țara lor, rămânând, de aceea, aproape necunoscuți sau greu accesibili pentru generațiile de după război, care au avut neșansa să trăiască numai în „întuneric“.²⁾

Emil Cioran aparține întru totul generației interbelice, ai cărei reprezentanți continuă să ne fie modele. Este datoria noastră să-i *redescoperim*. Personalitățile acestei generații au înțeles, întâia oară, că, pentru a se afirma cu adevărat, cultura română trebuie să evite, deopotrivă, atât provincialismul cât și mimetismul. Este momentul când se impun nu numai completări, ci și **restituiri**, pe care le datorăm culturii române.

Emil Cioran, pe măsură ce-l citim și îl **reinterpretăm**, „iese“ din cadrele prestabilite ale unui filozof sau ale unui „gânditor român de expresie franceză“ (Bernard Henri Lévy). Cărțile lui Emil Cioran, atât cele scrise în română, cât și cele în franceză, dovedesc, la o **recitare atentă, unitatea** greu de contestat a unei **opere**, care, peste jocul contradicțiilor paradoxale, dezvăluie calități **stilistice** remarcabile.

Înainte de toate, se cere demonstrată, într-un cadru adecvat și cu argumente viabile, originea transilvăneană a scrisului cioranian. Emil Cioran nu este doar fiul unui preot de lângă Sibiu, ci și unul din marii scriitori ardeleni, apartenența sa la literatura Transilvaniei nefiind suficient argumentată până acum. Există, totuși, în scrierile lui E. Cioran, și un filon profund ardelenesc, ce unește - paradoxal - scrierile lui Octavian Goga, ale lui Aron Cotruș și ale lui Emil Cioran, ceva insondabil, aparținând unui subconștient colectiv. Adâncurile ființei, obosite de eterne „rătăcirii“, de nesomn, vlăguite, pe moment, de căutarea paradisului pierdut al copilăriei și al locurilor natale, omul fără destin își strigă suferința și, uneori, blestemul.³⁾

Emil Cioran, mai ales, trăiește în izolare, considerându-se tot timpul **un marginal**⁴⁾, asumându-și existența într-o lume în care mirajul progresului (Jung a formulat această idee) l-a rupt pe om de rădăcinile sale, din **întregul** său, aruncându-l într-o lume ostilă. De aici „prăbușirea în timp“ și „viziunea“ apocaliptică a lui Cioran. Se știe, astăzi, că „viziunea“ cioraniană se datorește și influenței filozofiei germane asupra lui. Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche, Georg Simmel, Oswald Spengler, Ludwig Klages sunt doar câțiva dintre „idolii“ lui. De altfel, **modelul cioranian** se impune, astăzi, tot mai mult ca unul **european**, transgresând limitele impuse de fondul românesc sau de forma franceză a gândirii lui.⁵⁾

Nimeni n-a îndurat mai greu **exilul**, dar și un **exil interior**, o perpetuă fugă de sine, dusă până la refuzul oricărei autorități și la disprețul de sine, până la perpetuarea unei stări agonice, care nu duce la nimic. De aceea, **funcția compensatorie** a literaturii scrise în exil trebuie **reanalizată**, în cazul lui E. Cioran. Dacă „exilul e prima și cea mai importantă dintre pedepsele ce

s-au abătut asupra omului“, trebuie să admitem că și **suferința** marilor exilați români **s-a convertit într-o operă** pe măsura ei.

E. Cioran însuși îi recunoaște literaturii un rol terapeutic. Dacă Mircea Eliade „s-a salvat“ scriind „Noaptea de Sânziene“, Emil Cioran s-a eliberat de teama morții, reușind să-și îndure viața, scriind despre sinucidere. De aceea, nu trebuie să-l considerăm pe Cioran „un teoretician al sinuciderii“, ci o conștiință modernă a secolului XX, un om singur și înfricoșat, care a descoperit în scris un gest salvator : „Tocmai ideea, obsesia sinuciderii m-a salvat, în mod sigur. Este o idee pozitivă, stimulatorie, fără de care nu mi-aș fi putut suporta viața... este o idee... legată de ideea de libertate. Astăzi, eu pot suporta totul, pentru că totul depinde de mine.“⁶⁾

Referitor la afirmația - devenită loc comun în critica franceză - cum că „Cioran și-a renegat religia paternă, devenind nihilist sau „negator“, în plan religios, iată ce mărturisește singur : „Opera mea... nu este un dialog cu mine însumi, ci cu Dumnezeu. În sensul în care cărțile mele sunt întâlnirea unei singurătăți cu o altă singurătate - Dumnezeu fiind mai singur decât poți fi vreodată tu însuși.“⁷⁾

Aș dori să subliniez valorile **poetice** ale scrisului cioranian și să contrazic, din nou, prejudecata conform căreia Cioran „și-ar fi trădat limba maternă“, ca și aceea referitor la o demarcație între scrisul patetic, de tinerețe, în limba română, al lui E. Cioran și cel matur, aforistic și îngrijit, stilistic, al aceluiași, în limba franceză, de mai târziu. Considerând, alături de mulți comentatori ai operei sale, că scrisul lui Cioran reia mereu câteva idei, totul nefiind decât variațiuni pe aceeași temă, ca în muzica lui Bach, pe care scriitorul român a admirat-o atât, accentuez asupra **unității stilistice** remarcabile a scrisului său.

Exemplific acestea prin câteva din „Razne“- le lui E. Cioran, scurte texte aforistice, amintind de concizia moralistilor francezi, scrise la Paris și citite, în limba română, la cenaclul lui Mircea Eliade de la cafeneaua „Korona“ din Paris și publicate în prima revistă a exilului românesc, numită semnificativ „Luceafărul“, la Paris, în anii 1948 și 1949.⁸⁾ Fragmentele alese dovedesc, incontestabil, faptul că E. Cioran a continuat să gândească (și să scrie, până târziu, prin 1950) în românește și că limba franceză a fost, pentru el, doar o limbă „pasageră“ - fie ea chiar **excepțională** - de manifestare intelectuală, atunci când limba română i-a fost interzisă, în mod brutal, ca limbă a unei patrii pierdute pentru totdeauna.

„Razne“- le, operă târzie în limba română, trădează nu numai un acut sentiment al naturii, o întoarcere la o unitate primordială, ci și o infinită iubire de oameni și de viață... „Scepticul de serviciu“ - cum îi plăcea să se numească - cel ce denotă, de atâtea ori, o atitudine negativistă, ironică, chiar arogantă, își „tocește“ penița, mărturisind : „o dată cu vârsta, totul se epuizează, chiar și

cinismul...⁽⁹⁾ E bine ca afirmațiile categorice să fie excluse în analiza operei lui Cioran, pentru că cel care a avut cultul prieteniei, al familiei și o enormă dragoste de țara sa, își ascunde, în spatele cuvintelor, cel mai autentic lirism. Cel ce a spus : „A fi liric înseamnă a nu putea rămâne închis în tine însuși “ sau cel care a putut să spună că „Poezia, în mare parte, nu e decât un comentariu la viața florilor“ ar trebui să fie considerat atins de o boală incurabilă - poezia autentică.

Poate că de aceea Emil Cioran a ajuns la vârsta senectuții și trebuie să ne imaginăm că a murit împăcat, poate că reconvertit, intim, cu fața spre Dumnezeu, căruia i-o fi înălțat o profundă Rugăciune, lăsându-i în grijă soarta unui neam întreg. Ne-o putem lesne închipui, împrumutând gândirea adâncă și dorința arzătoare din câteva versuri ale altui mare exilat ardelean, Aron Cotruș :

*„Ca-ntr-un codru-ncins de flăcări, un haiduc olog,
cu gândul în genunchi, eu Te rog și Te rog :
dă-i, Doamne, putere și-uriasă răbdare
neamului meu călcat în picioare...“*

Note

- ¹⁾ Vezi **Mihai Zamfir**, în *România literară*, nr. 34, p. 3.
- ²⁾ Vezi **Arșavir Acterian**, *Portrete și trei amintiri de pușcăriaș*, Editura Ararat, 1996, passim.
- ³⁾ Vezi **Cornel Ungureanu**, *La vest de Eden - o introducere în literatura exilului*, Editura Amarcord, 1995.
- ⁴⁾ Vezi **Gabriel Liiceanu**, *Cioran sau filozofia ca antifilozofie*, în vol. *Cearta cu filozofia*, București, 1992; vezi și **Gabriel Liiceanu**, *Convorbiri cu Cioran*, Editura Humanitas, 1993.
- ⁵⁾ Vezi **Michael Jakob**, *Aussichten des Denkens (Perspective ale gândirii)*, Editura Wilhelm Fink, Munchen, 1994 ; vezi și **Richard Reschika**, *Introducere în viața și opera lui E. Cioran* (în limba germană), Editura Junius, Hamburg, 1995.
- ⁶⁾ Vezi un interviu cu E. Cioran, realizat de **Christian Bussy**, în anul 1973, publicat, parțial, în revista *Interval*, nr.6, 1991, p. 38.
- ⁷⁾ Vezi idem, ibidem.
- ⁸⁾ „Fragmente“ și „Razne“ au fost republicate în *Jurnalul literar*, 1995, ca anexă, însoțite de un comentariu al lui **Nicolae Florescu**.
- ⁹⁾ Vezi interviul citat mai sus, sub nota nr. 6

Marilena VELICAN - ALDEA
Lector de limba română
Universitatea din Turku

EMIL CIORAN

RAZNE (fragmente)

1. Dacă viața ar fi eternă, nici o poezie n-ar fi posibilă. Osânda la vremelnicie e izvorul oricărui cântec ; inspirația se nutrește din tot ce e pe cale să nu mai fie, ca și din tot ce nu poate fi.
2. Când privesc ochi, ceruri și flori, armonia universului are ceva dintr-un sonet nedescifrabil.
3. Muzica - minciună sublimă a tuturor imposibilităților de a trăi (Andante din al șasesprezecelea quatuor de Beethoven).
4. Dacă viața ar avea o valoare în sine, toate iluziile ar fi sfinte.
5. Când porți în mijlocul pădurilor zdroaba și nopțile orașelor, rătăcirea singuratecă te leagă într-o nepăsare ce te transformă în obiect visător. Dorințele devin amintiri ; eul, greșeală îndepărtată a memoriei... După ce ți-ai măcinat mîntea în a încurca întrebările, descoperi deodată ciripitul în sine și florile... și-ntreaga fire ca o dumnezeire fără taină. Ești copleșit împotriva vrerii tale, de urâtul acestei fericiri nesilite, ca și

HARHOJA (katkelmia)

1. Jos elämä olisi ikuista, runouskaan ei olisi mahdollista. Väliaikaisuuden kirkous on laulun lähde ; inspiraatiota ruokkii kaikki loppuva samoin kaikki mahdoton.
2. Kun katselen silmien ilmettä, taivaita ja kukkia, universumin harmoniassa on jotain sonetin selittämättömydestä.
3. Musiikki - elämisen kaikkien mahdollisuuksien ylin valhe (Beethovenin 16.kvartetin andante).
4. Jos elämällä olisi arvo sinänsä, kaikki illuusiot olisivat pyhiä.
5. Kun viet väsymyksen ja kaupunkien yöt metsään, yksinäinen eksyminen heijaa välinpitämättömyyteen, joka muuttaa sinut unelmoivaksi kohteeksi. Toiveista tulee muistoja ; minuus, muistin kaukainen virhe... Kun olet väsyttänyt aivojasi harhauttaaksesi kysymykset, tavoitat yhtäkkiä lintujen liveryksen sinänsä ja kukat... ja koko olemuksen kuin jumaluuden ilman mysteeriä. Olet

cum n-ai avea puteri ca să suporti atâta vădure de noroc.

Obosit de o natură ce dă atâtea răspunsuri la nici o întrebare, duhul se întoarce spre semnele neliniștii, incapabil de a se statornici în lumea ce-l precede...

6. Pe ce potecă aş lua-o, ursita fără noimă mă aruncă între târfe și aștri, ca pentru a dovedi prin mine năstrușnica împerechere a visului și a dezmășului.

7. Am visat neîncetat o țară fără oameni, fără climă, fără idealuri, neutră pământului și aștrilor, ce n-ar semăna vieții și poate nici chiar morții, o împărăție de brumă vag argintie, în care mi-aș așinti ochii vrăjii de ispita neexistenței. Desenul lucrurilor îmi rănește nevoia de o lecție abstractă, după ce-am făcut din filosofie un alcool de concepție.

Am căutat prin spațiu un andante mângâietor, încetineala vaporoză a iluziei hrănindu-se din propria ei irealitate, un mers blând al pașilor superior firii. Am iubit norii cerului mai mult decât cerul. Cum îi priveam destrămându-se, îmi urmăream trecerea din lume prin simboluri înalte. Și pricepeam - în râvna de transcendente periferii - că nu trăiesc în viață, ci în boarea ei.

liikuttunut tahtomattasi pakottamattoman rakkauden seurassa ikäänkuin sinulla ei olisi voimia kestää niin suurta onnen osoitusta.

6. Minkä tahansa polun valitsisinkin, kohtalo heittää minut kevytkenkäisten ja tähtien sekaan todistaakseen kauttani unen ja moraalittomuuden kummallisen pariutumisen.

7. Olen uneksinut maasta, jossa ei ole ihmisiä, ei ilmastoja, ei ihanteita, se ei kuuluisi maalle eikä tähdille, se ei muistuttaisi elämää eikä ehkä kuolemaakaan, haalean hopeaisen huurteen keisarikunta, johon kohdistaisin silmäni uuden ulottuvuuden viettelyksestä lumoutuneena. Asioiden ääriiviivat leikkaavat tarpeen abstraktisuuteen sen jälkeen kun olen tehnyt filosofiasta käsitteiden huumeen.

Etsin tilasta hyväilevää kulkua, illuusion usvaista hidastumista, jota ruokkii sen oma epätodellisuus, olemuksen yläpuolella olevien askelten letkeää kulkua. Rakastin taivaan pilviä enemmän kuin itse taivasta. Katsellessani pilvien hajoamista seurasin näiden symbolien kautta siirtymistä maailmasta tuonpuoleiseen. Ja käsitin - transsendentaalisen periferian palossa - että en elä elämässä vaan sen sädekehässä.

8. Numai oamenii fără talent trag ultimele consecințe : sinuciderea, sfințenia, viciul - tot atâtea forme ale neputinței de expresie. Mărturisirea-n slovă împiedică îngrămădirea forțelor lăuntrice de la naufragiul lor în absolut. Căci darul de a dezvălui nespusul ne aruncă pe-al doilea plan al existenței. Drama, în loc să se desfășoare între ins și lume, se desfășoară între ins și hârtia lui. Orice formă de „talent“ e un mod de dezertare - și de ratare.

9. În istoria gândului n-am găsit nici o categorie pe care să-mi reazim fruntea.

10. În dorul de fugă fugim moartea la suprafața vieții. Am vrea să plecăm spre a schimba. Da ce schimbăm? Aparențe. Lunecăm pe luciul lor, speriați de a nu le atinge fundul și, totodată, mai speriați de a-l atinge. Căci s-ar putea ca nevoia de a ne urni să exprime teama că, rămânând pe loc, am da de el, încât pribegim atât pentru a ocoli viața, cât și moartea. Când însă ne mișcăm mai repede, în iuțeala noastră răzbate moartea, iar când găfăim ne-a și înhățat. Și atunci schimbăm în grabă locurile, ca privind în afară, să nu vedem în ce stadiu al primejdiei ne aflăm. Prin peisagiul, ne abatem de la siguranța deznodământului, iar prin privire ne legăm sufletul de lucruri, îl facem hoinar în lume.

8. Vain lahjattomat ihmiset tekevät lopullisia johtopäätöksiä : itsemurha, pyhyys, himo - kaikki voimattomuuden ilmaisumuotoja. Kirjoittamisen kyky estää sisäisten voimien rajoittumisen absoluuttisuuden haaksirikkoon. Sillä lahja ilmaista se, mikä on sanomatta, heittää meidät olemassaolon toiselle tasolle. Sen sijaan että draama tapahtuisi ihmisen ja maailman välillä, se tapahtuukin ihmisen ja edessään olevan paperin välillä. Mikä tahansa „lahjakkuuden“ muoto on pakoa ja petturuutta...

9. Ajattelun historiassa en ole löytänyt mitään kategorioita, johon voisni otsani tukea.

10. Kiireen kaihossa pakenemme kuolemaa elämän pinnalle. Haluamme lähteä muuttaaksemme. Mutta mitä? Ulkoisen olemuksen. Liumme sen hohteessa siinä pelossa, että emme kosketa sisintä ja samalla pelkäämme vieläkin enemmän jos kosketamme sitä. Saattaa olla, että liikkumisen tarve ilmaisee pelkoa, sillä jäädessämme paikoillemme, saavuttaisimme sen, siksi harhailemme vältelläksemme elämää samoin kuin kuolemaa. Liikkuessamme nopeammin kuolema pyrkii rinnalle ja huohottaessamme se on jo nielaissut meidät. Kiireessä vaihdamme paikkoja, sillä katsoessamme ulos, emme näe millä vaaran asteella olemme. Katsellessamme ympäröivää

Umbletul neîncetat este o artă de a nu muri - din simțământul morții. Sau mai precis : un **Ars moriendi** - cu obsesia vieții.

maailmaa unohdamme lopullisuuden peruuttamattomuuden ja kun näkeminen sitoo asiat sieluumme, teemme siitä maailman kiertolaisen.

Loputon kulkeminen on taidetta olla kuolematta kuoleamisen vaistosta. Tai paremminkin : **Ars moriendi** - elämisen pakkomielteestä.

*Käännös Marjo COSMA
(Versiune în limba finlandeză de Marjo Cosma)*

În editura *Univers* a apărut, în 1995, **Oratoriul de Crăciun**, un roman de o frumusețe gravă, scris de *Göran Tunström*. Traducerea din limba suedeză o datorăm *Elenei Maria Morogan* (postfața fiind semnată de *Victor Ion Colun*). Roman cu o structură polifonică, inspirat, ca tehnică de construcție, de **Oratoriul** lui *Johann Sebastian Bach*, romanul lui *Göran Tunström* impresionează prin calitatea muzicală a epicului. Vocile personajelor sunt întreșute în mod contrapunctic,

astfel încât, transgresând linearitatea textului, este realizat magistral efectul de simultaneitate al polifoniei. Traducerea, de cea mai bună calitate, oferă cititorilor români o versiune desăvârșită a uneia dintre cele mai izbutite proze poetice contemporane. Critica literară din România este unanimă în a recunoaște calitățile poetice ale romanului **Oratoriul de Crăciun** de *Göran Tunström*, prevestind, fără îndoială, acordarea unui premiu Nobel.

(România literară, Nr. 6, 1996)

ANTON PANN LA ISARLÂC

În literatura română Anton Pann este o legendă. Dimensiunile operei sale au fost cu mult întrecute de o permanentă redimensionare pe care au întreprins-o scriitorii din posteritate. *Antonpannesc* a devenit un adjectiv ce circumscrie un spațiu literar și o atmosferă cu totul particulare.

Creator a ceea ce se va numi mai târziu „*balcanism*“, el deschide totodată o cărare celor interesați de aventura limbajului. Ecurile lui transpar din versurile lui Ion Barbu și din paginile lui Mateiu Caragiale.

Îl revendică în același timp cei ce urmăresc aventura scriiturii, al căror precursor este, prin **Povestea vorbeii**.

Anton Pann este departe de a se înscrie în paradigma romantismului (fie el *High* sau *Biedermeier*), deși contemporan cu primul val al romantismului românesc. De romantici îl apropie doar, tangențial, interesul pentru folclor. Vocația lui este de clasic, iar opera îi este străbătută aproape în întregime de un interes pedagogic.

Anton Pann este un scriitor singular, ca și Ion Creangă, mai târziu, în plin junimism metafizic.

Biografia lui este cel puțin la fel de captivantă ca și opera. S-a născut la Sliven, dintr-un tată căldărar și o mamă grecoaică, adevăratul lui nume fiind Antonie Pantaleon. Cum arată G.Călinescu în **Istoria literaturii române**: „*Din Sliven după 1829 s-au băjenit spre Muntenia familii numeroase de bulgari, care azi intră în țesătura etnică a orașului Ploiești. Deci Pann avea nu numai în spirit ci și în sânge afinități cu Caragiale*“.

Cu Zamfira Agurezan nu găsește echilibrul și bucuria în prima căsătorie :

„Căci cu întâia nevastă
Șapte ani trăind cu foc,
N-am putut în lumea astă
Să leg două la un loc.“

De aceea fuge peste munți cu Anica Miclovanu, nepoata unei starețe din Brașov, episod pitoresc (având în vedere că mireasa era tunsă și purta haine bărbătești). Cea de-a treia căsătorie, cu Ecaterina, prilejuiește bilanțul celor anterioare :

„Cunoscut și știut este c-am mai fost căsătorit,
Am ținut două neveste și nici una n-a murit,
Una mă lăsă pe mine, pe alta o lăsai eu,
De am trăit rău sau bine, să ne ierte Dumnezeu.“

A avut diverse ocupații : cântăreț bisericesc (la Bașov și în București), profesor de muzică la școli bisericești (București, Râmnicu-Vâlcea), tipograf și negustor de cărți. În această din urmă calitate, a tipărit un Axion și calendare cu literatură umoristică, precum și lucrări de muzică și muzicologie bisericească, cântece de stea și cântece de lume.

Opera lui capitală rămâne **Povestea vorbei**, în care folcloristul este dublat de un foarte inspirat creator. Ceea ce impresionează la Anton Pann este savoarea cuvântului, impresia de concretețe și de exotism, estetizarea grotescului (în acest plan putem afirma că intuiește „*estetica urâtului*“ *avant la lettre*).

Iată cum prezintă situația unui bărbat căsătorit pentru bani cu o văduvă de o răutate notorie, cicălitoare și arțăgoasă:

„Lasă să taie dracului bureți.“
„Lasă să se scalde în apele ei.“
„Lasă să-și alerge calul cât o vrea.“
„Lasă să latre ca cățelele la lună.“
„Acum e la largul ei și la strâmtul meu.“
„Până mi-o veni și mie palele nebune.“
„Îi tai eu de unghișoară.“
„Eu îi sînt doftorul ei.“
„Cum își așterne, așa va dormi.“
„Muierea, poale lungi, minte scurtă.“
„La baligă moale, puțintică apă trebuie.“
„Cu vreme și cu ploaie, mușmulelele să moaie.“
„O să-i iasă toate pe nas.“
„I s-a urât cu binele.“

Deci

„A patra zi dimineață pe loc cum se scoală,
Începe să geamă ca un prins de boală,
Zicând : - E! nevastă, azi te-a călcat focul,
M-a găsit pârtașul, i-a venit sorocul
Și zicând acestea o cam ia de coadă [...]“

Proverbele au aici rolul de a pregăti desfășurarea acțiunii, ele constituie momente de respiro, de stază narativă. Proverbele sunt derulate cu mare viteză, întreținând curiozitatea lectorului și condensând o lungă perioadă de pregătire a conflictului. El notează exasperarea personajului (cu acel fals

indulgent „*lasă*“) și modul în care starea de spirit tensionată se pregătește să izbucnească.

Trecerea la epic se face printr-o conjuncție conclusivă, ce indică faptul că proverbele expuse constituie un fel de argumentație ce trebuie ulterior probată prin act.

Limbajul este eliberat de tabu-uri, colorat, popular: „*cățele*“, „*unghișoară*“, „*palele nebune*“, „*doftorul*“, „*muierea*“, „*baligă*“, „*mușmulele*“, „*pârtaș*“.

Interesantă mi se pare a fi paralela dintre **Povestea vorbei** și **Păcală și Tândală** a lui Costache Negruzzi.

La amândoi aglomerarea de proverbe „*de la lume adunate și-napoi la lume date*“ pare să dezlănțuie un mecanism autonom ce funcționează inerțial, cu efecte de domeniul comicalului absurd.

Numai că reacția scontată din partea cititorului este total diferită la Negruzzi, colajul de proverbe adunate printr-un capriciu și care adeseori se bat cap în cap sfârșește prin a obosi pe chiar lectorii implicați în text (ascultătorii moșneagului sfătos adorm și sforăie în timp ce ghemul înțelepciunii populare se deșiră). La Anton Pann, dimpotrivă, ritmul este alert și ține treaz interesul cititorului.

Spuneam anterior că Anton Pann este creatorul unei atmosfere pe care au continuat-o numeroși scriitori români. Dar el este totodată și personajul uneia din piesele de teatru ale lui Lucian Blaga.

El este un personaj comic ce maschează, ca la mai toți umoriștii de ieri și de azi, o personalitate gravă, în rezonanță cu marile și dureroasele adevăruri ale vieții :

„*Toate anotimpurile mele au fost toamne - doldora de amărăciune și de rugină [...] Curge prin mine ca nămolul, ca plumbul greu amărăciunea[...] În străfund n-am cunoscut decât suferința. Gluma și râsul meu au scânteiat câte o clipă peste un adânc de tristețe.*“

Anton Pann devine în viziunea lui Blaga un creator care a trăit proverbul : „*Nu s-a mai găsit un al doilea care să trăiască în aceeași măsură proverbul.*“

Depinde de fiecare dintre cei care deschid o carte a lui Anton Pann să și-l închipuie ca pe un Nastratin Hoge sau ca pe unul dintre eroii folclorului românesc, care cu un ochi râde, iar cu altul plânge.

Vorbind despre Anton Pann aici, între ghețurile Finlandei,

„*Dăm cu săc
la Isarlăc!*“

Adelina POPESCU
Asistent la Facultatea de Litere și Științe
Universitatea din Ploiești

VIZITA AMBASADORULUI ROMÂNIEI LA UNIVERSITATEA DIN TURKU

La invitația Domnului Prof. Dr. **Lauri Lindgren**, Șeful Departamentului de Limbi Romane de la Facultatea de Științe Umanistice a Universității din Turku, Excelența Sa Doamna **Florica Ionea**, Ambasador al României în Finlanda, a făcut o vizită oficială la Universitatea din Turku, în ziua de 24 mai 1996.

Înaltul oaspete a fost primit, cu deosebită considerație și amabilitate, de către Domnul Prof. Dr. **Pentti Kosonen**, Prorector al Universității, cu care a discutat despre perspectivele colaborării româno-finlandeze în domeniul cultural și, mai ales, despre consolidarea legăturilor interuniversitare dintre România și Finlanda.

Excelența Sa Doamna Ambasador **Florica Ionea** a vizitat Lectoratul de Limba Română, fiind plăcut impresionată de fondul de carte românească existent în biblioteca Lectoratului și a Universității, a luat contact cu studenții finlandezi care învață limba română, manifestând interes și având cuvinte de bună apreciere și de încurajare pentru activitatea ce se desfășoară în cadrul Lectoratului.

De asemenea, Ambasadorul României a vizitat Departamentul de Etnologie al Universității, întreținându-se cu membrii acestuia, mai ales cu Domnul Prof. Dr. **Teppo Korhonen**, care a prezentat diferite aspecte ale muncii colectivului pe care îl conduce.

În continuare, Excelența Sa Doamna **Florica Ionea** a vizitat Centrul pentru Științe Informatice de la DataCity, cunoscând, astfel, munca cercetătorilor români în domeniul matematicii, care lucrează la proiectul Profesorului Dr. **Arto Salomaa**.

Înaltul oaspete s-a întâlnit, apoi, cu Domnul Prof. Dr. **Yves Gambier**, responsabil al Departamentului de Traducere și Interpretare a Limbii Franceze, la ElectroCity, unde a admirat laboratoarele fonice, înzestrate cu aparatură de ultimă oră, ca și biblioteca și spațiile largi destinate studiului individual.

Membrii Ambasadei României din Helsinki au vizitat, de asemenea, Catedrala orașului și Muzeul din Castelul din Turku. În numele Asociației Finlanda - România, Domnul Prof. Dr. **Lauri Lindgren**, Președintele acesteia, i-a prezentat Excelenței Sale, Doamna **Florica Ionea**, cele mai importante obiective din Turku legate de perspectiva strângerii relațiilor de colaborare dintre România și Finlanda.

Vizita reprezentanților României s-a desfășurat, prin amabilitatea părților implicate, într-o atmosferă caldă, prietenească.

În același mod, Domnul Prof. Dr. **Lauri Lindgren** a oferit o cină festivă, acasă, în onoarea Ambasadorului român. A fost invitat și grupul de universitari români, aflat în misiune la Turku, ca și Doamna **Marjo Cosma**, secretar al Asociației Finlanda - România.

Doamna **Marilena Aldea**, titularul Lectoratului de Limba Română, care i-a însoțit pe înalții oaspeți pe parcursul vizitei, a reținut, în final, această apreciere a Doamnei Ambasador **Florica Ionea** : „*Scopul principal al vizitei noastre la Turku a fost realizarea și consolidarea legăturilor interuniversitare dintre România și Finlanda, întărirea prestigiului Lectoratului de Limba Română din Finlanda, singurul lectorat românesc din spațiul nordic al Europei*“.

FINLANDA CONTRIBUIE LA MODERNIZAREA SISTEMULUI ENERGETIC ROMÂNESC

Recent, ambasadorul Finlandei la București, domnul Mikko Heikinheimo, a făcut cunoscută disponibilitatea țării sale de a coopera la retehnologizarea sistemului energetic românesc : „Noi avem experiență, dumneavoastră o bază energetică solidă și tehnicieni de calitate.” Au sosit, deja, în România, reprezentanții grupului IVO INTERNATIONAL LTD., specializat în toate componentele lanțului energetic. Grupul IVO produce hidroenergie, energie nucleară și de condensare convențională, precum și energie în ciclu combinat - sistem CET, electricitate și căldură. Specialiștii finlandezi au stabilit primele contacte de afaceri cu societatea românească ROMENERGO.

(ADEVĂRUL, 8 noiembrie 1996)

COLABORAREA ROMÂNŌ - FINLANDEZĂ ÎN DOMENIUL CHIMIEI

În baza unui acord de colaborare între Universitatea Tehnică „Gh.Asachi” din Iași și Åbo Akademi din Turku, domnul conf. dr. Sorin Ciovică, de la Catedra de Celuloză, Hârtie și Fibre a universității ieșene a efectuat un stagiu de un an, ca „visiting professor” și ca cercetător la Departamentul de Tehnologie Celulozei, condus de Prof. Dr. Bruno Lönnberg.

O parte din rezultatele cercetărilor domnului conf. dr. Sorin Ciovică au fost prezentate la cel de-al doilea Simpozion Internațional CEPROHART, care a avut loc la Brăila, în iunie 1996, și urmează să fie publicate în revista „Cellulose Chemistry and Technology”.

Contribuția domnului conf. dr. Sorin Ciovică a fost de mare importanță teoretică și practică, cercetările sale aducându-și aportul la cunoașterea tehnologiei viscozei și la fabricarea materialelor superabsorbante din celuloză regenerată.

De asemenea, cercetătorul român a lucrat la un proiect industrial, elaborând un studiu asupra impregnării viscozei în hârtie.

Aprecierile elogioase care au încununat activitatea desfășurată timp de un an, la Åbo Akademi, de către profesorul român, venite din partea unei instituții de prestigiu din Finlanda, țară recunoscută pentru tradițiile și performanțele obținute în domeniul celulozei și hârtiei, dovedesc înalta ținută științifică și asiduitatea muncii domnului conf. dr. Sorin Ciovică.

Redacția

TÂRGUL DE CARTE DE LA FRANKFURT

- Târgul de carte, deschis la începutul lui octombrie 1996, are ca temă „Irlanda și diaspora ei”. Prin diasporă, organizatorii înțeleg milioanele de irlandezi din întreaga lume, care au dat literaturii universale multe nume mari.

Cea mai importantă personalitate, prezentă la târg, va fi, fără doar și poate, ultimul laureat Nobel, Seamus Heaney, care, alături de Helmut Kohl, va inaugura prestigiosul eveniment cultural.

Anul acesta, prezența României la târg este incomparabil mai bună decât la edițiile anterioare. Ministerul Culturii și-a concentrat eforturile de a prezenta producția de carte românească prin organizarea unui stand comun, unde sunt expuse cărți apărute sub egida a 132 de edituri particulare și de stat, însumând peste 1800 de titluri. Separat, un grup de 5 importante case editoriale - Humanitas, Nemira, All, Institutul European Iași și RAO - prezintă un stand independent, care se dovedește a fi reprezentativ pentru România de astăzi. Pe când, la Frankfurt, editorii din întreaga lume acuză criza de cititori, editurile românești se pot mândri cu faptul că producția lor de carte are căutare. Înseamnă că românii, încă, mai citesc...

- La Frankfurt, cunoscutul scriitor peruan Mario Vargas Llosa, care anul trecut a vizitat România, a primit Premiul pentru pace. Remarcabil eseist și romancier, Llosa a candidat în 1990, fără succes, la funcția de președinte al Perului, experiența sa electorală fiind valorificată, apoi, în cartea „Peștele în apă”, tradusă și în limba română. Autor al cunoscutelor romane „Războiul sfârșitului lumii” și „Conversația la Catedrală”, Mario Vargas Llosa a primit prestigiosul premiu „pentru viziunea asupra operei literare ca responsabilitate care nu se oprește la nivelul artistic”.
- Printre foștii câștigători ai Premiului pentru pace se numără și președintele ceh, Vaclav Havel.
- La târgul de la Frankfurt, Woyciech Jaruzelski, ultimul lider comunist al Poloniei, a prezentat traducerea în limba germană a memoriilor sale, publicate inițial în 1992, cu un mare succes la public. Fostul conducător încearcă o justificare a acțiunilor sale politice...

(România literară, Nr.39, 2 - 8 octombrie 1996)

AL XI - LEA CONGRES INTERNAȚIONAL A.I.L.A. JYVÄSKYLÄ , 1996

Lingvistica aplicată este un domeniu care tinde să integreze un număr din ce în ce mai mare de specialități, iar, în acest context, congresele AILA reprezintă manifestări științifice majore, așteptate cu interes de comunitatea științifică internațională.

După Grecia (Salonic) în 1990 și Olanda (Amsterdam) în 1993 - organizatoarele ultimelor două congrese - o altă țară europeană, Finlanda, a avut onoarea de a fi gazda celui de al XI-lea Congres Internațional de Lingvistică Aplicată. El a avut loc la Jyväskylä între 4 - 9 august 1996.

Manifestare de anvergură, Congresul AILA 96 a reunit în jur de 1500 de participanți din toată lumea. Structurat pe mai multe tipuri de activități - sesiuni plenare, simpozioane, sesiuni speciale, forum-uri, comunicări, sesiuni afișate, discutarea comunicărilor afișate - el a oferit tuturor participanților șansa de a-și alege forma de prezentare cea mai adecvată conținutului cercetării. În același timp, prin expozițiile de carte prezentate pe parcursul congresului, participanții au avut ocazia de a cunoaște ultimele noutăți din domeniul lingvisticii. Activitatea științifică s-a completat în mod fericit cu activități culturale și turistice care au permis participanților să-și creeze o imagine realistă despre țara și poporul finlandez.

Din punct de vedere tematic, Congresul AILA 96 s-a plasat sub semnul interdisciplinarității, reunind lingvistica, psiholingvistica, eco-lingvistica, științele cognitive, pragmatica, didactica, informatica etc. Ședințe speciale au fost dedicate : limbajului copiilor, educației în limba maternă, învățării limbilor străine (prima și a doua) de către adulți, didactica producției orale și scrise, traducere și interpretare, vocabular, analiza erorilor, didactica lecturii, testarea și evaluarea cunoștințelor lingvistice (a competenței lexicale, a scrierii, a înțelegerii). La acestea se adaugă analiza limbajelor specializate (economic, medical, de afaceri etc.), și a discursului profesional, completate de ultimele noutăți din tehnologia educației și a limbajului. Politica lingvistică și planificarea, pluralismul lingvistic, bilingvismul și polilingvismul, mobilitatea

și alteritatea sunt alte teme de actualitate discutate în secțiunile congresului. Întrucât nu ne-am propus o informare completă asupra tematicii, recomandăm celor interesați de acest subiect volumul cu rezumate al congresului.

Referitor la prezențele românești la manifestările internaționale, este cunoscut faptul că datorită unor condiții obiective (de natură politică/materială) în trecut nu prea îndepărtat acestea erau rare, chiar adevărate evenimente pentru cei în cauză. De data aceasta, pe lângă prezența renumitei lingviste Tatiana Slama - Cazacu, care este, de altfel, și fondatoarea Grupului Român de Lingvistică Aplicată (GRLA), România a mai fost reprezentată de alte câteva persoane de la diferite universități românești : Marion Cohen - Vida și Letiția Costea de la Universitatea Politehnică din Timișoara, Voichița Ghenghea și Zoia Manolescu de la Universitatea Politehnică din București și Victoria Moldovan de la Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj. Nu trebuie uitat faptul că participarea unora dintre aceste persoane a fost posibilă și datorită sprijinului parțial (scutirea de plata taxei de participare și/sau facilități de cazare) acordat de organizatorii finlandezi ai Congresului, cărora le mulțumim și pe această cale.

Contribuțiile românești în cadrul acestui forum au marcat mai ales preocupările specifice predării limbilor străine - inclusiv a românei, dar și eforturile de modernizare a mijloacelor de cercetare științifică, este vorba despre utilizarea informaticii în studiile de lingvistică aplicată în lexicografie, morfologie sau predare. Nu a lipsit nici abordarea diacronică a unui domeniu ca psiholingvistica. Astfel, pe lângă că a condus lucrările simpozionului *Multidisciplinary Connections of Psycholinguistics* (împreună cu Renzo Titone), doamna Slama - Cazacu a susținut cu argumente comunicarea „*Conceptele de inter- și multidisciplinaritate în psiholingvistică (aplicată)*“.

Alte trei lucrări au fost prezentate în cadrul unor simpozioane dedicate discursului sau limbajelor specializate. Astfel, în simpozionul *Diversity and Complexity in Professional Discourse*, Voichița Ghenghea a susținut comunicarea „*The Facilitation Effects of Diagrams in LSP-text Understanding (An Empirical Study)*“, iar în secțiunea *LSP and LGP in Business Language Teaching* a fost prezentată de către Marion Cohen - Vida comunicarea „*Le discours indirect dans le texte économique*“, și de Letiția Costea - preocupată de contrastivitatea lingvistică - lucrarea „*Roumain commercial - français commercial : différences et interférences*“.

Sesiunea de postere a beneficiat de prezența a două lucrări, în două secțiuni distincte : Zoia Manolescu s-a ocupat de elementele de cultură și civilizație românească care constituie embleme culturale românești inconfundabile (Ateneul, mănăstirile din Moldova) pentru un străin interesat de limba și cultura noastră, în secțiunea *Cultural Aspects of Language Learning and Teaching*. Victoria Moldovan a prezentat în secțiunea de

Lingvistică Aplicată lucrarea „*Premise pentru învățarea automată a limbii române ca limbă străină*”, în care evidențiază stadiul actual al cercetării lingvistice cu ajutorul computerului, așa cum se prezintă ea la mai multe instituții științifice din Cluj (Universitate, Institutul de Lingvistică al Academiei, Institutul de Tehnică de Calcul) și perspectivele aplicării în practica predării sau învățării.

Considerăm benefică această confruntare atât pentru confirmarea direcției de cercetare practicate de noi, cât și pentru stabilirea de relații de colaborare cu colegi din alte părți ale lumii preocupați de aceleași probleme științifice.

Lector dr. Victoria MOLDOVAN
Departamentul de limbă, cultură și civilizație românească
Facultatea de Litere - Cluj
Lector de limba română la „Universitatea Karlova” din Praga

Poezia Anei Blandiana este tradusă în limba irlandeză de laureatul Nobel, Seamus Heaney...

În scopul cunoașterii reciproce a culturilor română și irlandeză, domnul **John Fairlegh**, inițiatorul unor îndrăznețe acțiuni culturale, privind artele plastice și schimburile teatrale, a realizat un original proiect de cunoaștere a poeziei românești în Irlanda, în paralel cu prezentarea unei antologii de poezie irlandeză în România. Astfel, recent, a fost lansat la Uniunea Scriitorilor volumul **Flăcări himerice**, apărut la editura Univers, cuprinzând o prezentare antologică a celor mai reprezentativi zece poeți contemporani din Irlanda, în timp ce acolo apărea „reciproca” ei.

Originalitatea volumului constă în gruparea poeziilor din cele două țări, în perechi, realizate pe criteriul afinităților tematice, stilistice etc. Astfel, poezia Anei Blandiana a ajuns să fie tradusă în irlandeză de laureatul Nobel, Seamus Heaney... în timp ce Ana Blandiana a dat o versiune românească a poeziilor marelui irlandez...

Este interesant să cunoaștem cele zece perechi de poeți, care și-au tradus, reciproc, creația literară : Ștefan Augustin Doinaș - Ciaran Carson, Ana Blandiana - Seamus Heaney , Mircea Dinescu - Brendan Kennelly, Ileana Mălăncioiu - Michael Longley, Daniela Crăsnaru - Thomas Mc Carty, Mircea Cărtărescu - Medbh Mc Guckian, Cezar Baltag - Derek Mahon, Mihai Ursachi - Paula Meehan, Marin Sorescu - Paul Muldoon, Denisa Comănescu - Eilean Ni Chuilleanain.

(ADEVĂRUL, 28 septembrie 1996)

COOPERAREA ROMÂNNO-FINLANDEZĂ ÎN MATEMATICĂ

Cooperarea finlandezo - română în domeniul matematicii are vechi tradiții. Ea a început acum mai bine de o jumătate de secol în domeniul analizei matematice (în special în teoria funcțiilor complexe, Simion Stoilow), mai apoi în logica și teoria automatelor (Grigore C. Moisil) și, mai recent, în domeniul informaticii matematice.

În cele ce urmează, ne vom referi la acest din urmă domeniu, în care, după 1989, s-au obținut rezultate foarte semnificative.

Urmând ordinea cronologică, în anul 1990, Lila Sântean Kari și-a început doctoratul în informatică matematică la Universitatea din Turku, sub conducerea renumitului profesor Arto Salomaa. Tot în 1990, Dr. Alexandru Mateescu - conferențiar la Universitatea din București - a lucrat pentru un an la Universitatea din Joensuu, pe un post de conferențiar.

Începând cu anul 1991 s-au intensificat contactele dintre cercetători și cadre didactice din România și grupul de cercetători de la Universitatea din Turku, grup condus de profesorul Arto Salomaa. Astfel, profesorul Solomon Marcus, de la Universitatea din București, Dr. Gheorghe Păun, cercetător principal I la Institutul de Matematică al Academiei Române, Dr. Cristian Calude, profesor la Universitatea din București și Mircea Andrașiu, cercetător la Academia Militară, au vizitat Universitatea din Turku și au participat apoi, efectiv, la programul de cercetare științifică, alături de cercetători și cadre didactice de la Universitatea din Turku.

Anul 1991 a marcat începutul unei colaborări mai intense și mai sistematice între cercetătorii români și grupul profesorului Arto Salomaa. Aceasta s-a datorat, în mare parte, și faptului că, în 1991, Academia Finlandeză a demarat un amplu și generos proiect de cercetare în domeniul informaticii matematice - **Mathematical Structures of Computer Science** - proiect condus de profesorul Arto Salomaa.

Personalitatea profesorului Arto Salomaa este greu de descris în câteva fraze. Autor a sute de lucrări și a zeci de cărți, unele dintre ele adevărate „biblii” pentru informatica matematică, el este membru al Academiei Finlandeze, Doctor Honoris Causa al mai multor universități,

printre care și al Universității din București. A fost președintele Asociației Europene de **Theoretical Computer Science**, pentru o perioadă mai mare de opt ani, membru în comitetele de redacție ale unor reviste de mare prestigiu internațional. În mod cert, Arto Salomaa este, la ora actuală, una dintre cele mai proeminente personalități științifice pe plan internațional. Proiectul pe care îl conduce acum are o durată de 5 ani și, deci, se încheie la sfârșitul acestui an, în 1996. Rezultatele acestui proiect, la care au lucrat mai mulți români, se pot evalua încă de pe acum. În rapoartele anuale ale proiectului, pe anii 1992-1995, se poate observa o participare masivă a cercetătorilor români la realizarea tuturor obiectivelor din program. Majoritatea lucrărilor scrise de români - în calitate de autori sau coautori - au fost publicate în reviste de mare prestigiu internațional sau au fost acceptate la mari conferințe internaționale.

Tot în cadrul acestui proiect s-au editat și o serie de volume, cel mai important fiind tratatul **Handbook of Formal Languages**, lucrare fără precedent în literatura de specialitate, rod al colaborării a aproximativ 50 de cercetători de prima mărime din întreaga lume. Lucrarea, însumând peste 2000 de pagini și fiind împărțită în 3 volume, este în curs de publicare la Springer - Verlag. Grupul român este prezent în această lucrare cu un număr semnificativ de capitole. Acest tratat, datorită importanței sale, nu va putea lipsi din biblioteca nici unei universități din lume, și suntem convinși că, astfel, se va face și mai cunoscută în lume școala românească de informatică matematică.

Trebuie să evidențiem aici activitatea mai mult decât prodigioasă a Dr. Gheorghe Păun, care de departe a fost și rămâne liderul grupului de matematicieni români din Finlanda.

Este necesar să menționăm și un succes remarcabil al cercetătoarei Lila Sântean Kari, care a fost premiată, pentru teza de doctorat, cu premiul Rolf Nevanlinna, cel mai mare premiu pentru matematică acordat în Finlanda.

Componenții grupului român, care pe perioade mai scurte sau mai lungi, și-au adus contribuția la acest adevărat succes sunt : Lila Kari Sântean, Sorina Dumitrescu, Gianina Georgescu, Valeria Mihalache, Solomon Marcus, Gheorghe Păun, Alexandru Mateescu, Lucian Ilie, Victor Mitrană, Cristian Calude, Mircea Andrașiu.

Datorită rezultatelor științifice obținute, și ca urmare a condițiilor deosebite oferite de Universitatea din Turku, majoritatea cercetătorilor români din acest grup au fost invitați să țină cursuri sau prelegeri științifice la numeroase universități de renume din alte țări, cum ar fi : S.U.A., Canada, Israel, Noua Zeelandă, Germania, Olanda, Franța, Spania, Italia, Ungaria, Polonia, Austria, Rusia, Cehia, Slovacia, Grecia.

Vrem să subliniem faptul că, anual, în cadrul acestui proiect, au fost primiți în vizită și au participat la cercetări mulți profesori sau cercetători din numeroase țări, fapt ce a fost extrem de benefic pentru munca noastră.

Pentru activitatea sa deosebită, grupul de cercetare condus de profesorul Arto Salomaa a fost clasificat mai mulți ani, consecutiv, în topul primelor 10 grupuri de cercetare - din toate domeniile - din Finlanda.

În prezent doi tineri matematicieni români, deosebit de talentați, Valeria Mihalache și Lucian Ilie, amândoi de la Universitatea din București, își pregătesc doctoratul la Turku, sub conducerea profesorului Arto Salomaa.

De aproximativ 2 ani, grupul nostru de cercetători este implicat și în activitatea didactică a nou-înființatului centru de pregătire postuniversitară, T.U.C.S..

Mai trebuie să subliniem încă o dată că, la Turku, au fost oferite condiții excelente pentru desfășurarea unei cercetări științifice de înaltă clasă, și că rezultatele nu au întârziat să se vadă.

Alexandru MATEESCU

ELEGII NORDICE

La sediul Agenției Naționale de Presă ROMPRES, a fost lansat, marți, în premieră absolută, un proiect cultural care își propune să familiarizeze cititorii români cu „atmosfera” poetică a Nordului Europei - Elegii Nordice, cuprinzând versuri scrise de poeți din Anglia, Scoția, Irlanda, Suedia, Finlanda, Norvegia, Islanda etc., apoi, un turneu european de lansare a cărții în țările din care provin autorii. Președintele Fundației HESPERUS, Ioan Iacob, redactor la Agenția ROMPRES, a expus principalele aspecte ale inițiativei și a anunțat crearea unui grup internațional de presă pentru mediatizarea acesteia, menită să construiască „poduri poetice”.

(ADEVĂRUL, 16 mai 1996)